

Pomorska moć u strukturi savremene vojne moći

Viceadmiral BOŽIDAR GRUBIŠIĆ

U uslovima postojanja protivurječnosti u međunarodnim političkim i ekonomskim odnosima, te nastojanja velikih sila za očuvanjem i širenjem svojih interesnih sfera, vojna moć će uvijek nalaziti svoje mjesto i predstavljati potencijalnu opasnost po bezbjednost i opstanak čovječanstva. Takve protivurječnosti će, sigurno, usloviti još veće angažovanje pomorskih snaga, kako velikih sila u navodnoj zaštiti svojih interesa, tako i malih zemalja u zaštiti svog suvereniteta, čime pomorska moć u strukturi vojne moći objektivno mora dobijati na značaju.

Naši politički i ekonomski ciljevi u međunarodnim odnosima jesu razvoj svestranih i ravnopravnih odnosa sa svim zemljama svijeta, što uslovljava razvoj takvih kapaciteta pomorske i drugih grana privrede, koji mogu doprinijeti ostvarivanju tako postavljenih ciljeva. Kada su u pitanju vojni ciljevi, koji se moraju ostvarivati učešćem pomorske moći, oni su, u skladu sa koncepcijom opštenarodne odbrane, neagresivnog (odbrambenog) karaktera, i to u funkciji odvracanja od agresije i njenog slamanja. Prema svojoj suštini, pomorsku moć naše zemlje predstavljaju ukupni materijalni, ljudski i drugi potencijali na moru, otocima i priobalju.

UVODNE NAPOMENE

Da bismo stvorili korektno teorijsko-metodološko uporište za izlaganje o pomorskoj moći u strukturi savremene vojne moći, moramo prethodno, makar i načelno, objasniti pojmove *vojna moć* i *pomorska moć*.

U vojno-političkoj publicistici i teoriji čest je pojam *vojna moć*. Primijetno je da se on upotrebljava u značenjima koja imaju izvjesne različitosti, a koje zavise od karaktera publikacije, teorijsko-metodološkog polazišta, autora i sl. U »Vojnom leksikonu«¹ ovaj pojam definisan je opisom njegovih svojstava, iz čega nije moguće korektno operacionalizovati njegove činioce. Zbog rečenog smatram da se pod pojmom *vojna moć* moraju podrazumijevati *ukupni efekтиви jedne države ili saveza država koji se mogu staviti u funkciju ostvarivanja političkih, ekonomskih i vojnih ciljeva*,

¹ »Vojni leksikon«, VIZ, Beograd, 1981, str. 687.

agresivnih i neagresivnih, primjenom oružane sile ili mogućnošću njene primjene.

Ovako formulisana vojna moć omogućuje nam da uočimo šta je čini, radi čega postoji i na koji način se ispoljava. Dakle, čine je ukupni efekтиви neke države ili više država (savez), radi ostvarivanja agresivnih ili neagresivnih političkih, ekonomskih ili vojnih ciljeva prijetnjom ili neposrednom primjenom oružane sile.

Kada je u pitanju pojam *pomorske moći* mislim da je moguće, sa izvjesnim korekcijama dimenzija prostora na kojem se ta moć ispoljava, prihvatiti definiciju iz Vojnog leksikona, prema kojoj *pomorska moć* predstavlja stvarne i potencijalne mogućnosti, date države ili saveza o čijoj je moći riječ, u korišćenju mora, podmorja i priobalja za postizanje političkih, ekonomskih i vojnih ciljeva, u ratu i miru.²

ULOGA VOJNE MOĆI U SAVREMENOM SVIJETU

Savremeni svijet je globalno podjeljen na Istok-Zapad i Sjever-Jug pri čemu možemo, sa izvjesnim rezervama, zaključiti da je podjela Istok-Zapad više ideološko-političke prirode koja može biti lakše savladana od fundamentalnije ekonomsko-razvojne podjele Sjever-Jug.

Dugoročno gledano, može se pretpostaviti da će postepeno slabiti blokovska kohezija i da će blokovske strukture gubiti na svom značaju i djelotvornosti u međunarodnim odnosima. To ne znači da će tako biti i sa vodećim blokovskim zemljama. Takva hipoteza se zasniva na nekoliko činjenica od kojih, svakako, treba istaći sljedeće: primjetna su u posljednje vrijeme osamostaljivanja pri donošenju odluka pojedinih članica blokova, kako u okviru Varšavskog ugovora tako i NATO; epicentar blokovskih konfrontacija pomjera se sa evropskog kontinenta a za nove epicentre na Srednjem i Dalekom istoku nisu jednako zainteresovane sve članice blokova; i na Istoku i na Zapadu svjesni su da bi njihov ratni sukob, kao izraz njihove vojne moći, bez obzira da li bi se vodio nuklearnim ili konvencionalnim snagama i sredstvima, bio sveuništavajući u svjetskim razmjerama, i posljednje, ali ne manje značajno,

² Isto, str. 421. Iz definicije je vidljivo da joj je kao osnova poslužila definicija koja se koristi u britanskoj i američkoj vojno-političkoj literaturi.

u svijetu je u toku proces sveopšteg povezivanja, koji je otpočeo i teče kao posljedica tehničko-tehnološkog progressa i ne trpi blokovska ograničenja.³

Bez obzira na iznjetu hipotezu o prevazilaženju podjela na osnovu ideoloških razlika, odnosno na prevazilaženje podjele na Istok–Zapad, treba naglasiti da velike sile oba bloka ovo prevazilaženje vezuju uz permanentnu ravnotežu vojne moći. Dakle, po njima samo u uslovima ravnoteže vojne moći moguće je prevazilaženje razlika. Pri tome, one ne mogu ili neće da vide da njihova međusobna ravnoteža ne znači i ravnotežu vojne moći u svjetskim razmjerima, odnosno da do te ravnoteže objektivno nije moguće doći, pa stoga ona i ne može biti uslov progresivnog razvoja globalnih međunarodnih odnosa. Otud stalno nastojanje malih nezavisnih i nesvrstanih zemalja da uvjere supersile u potrebu sveobuhvatnog razoružanja radi postizanja opšteg mira kao glavnog preduslova progressa svih.

Iako može zvučati paradoksalno, uočljivo je u posljednje vrijeme da je za vojne saveze (blokove), koji su formirani radi »zaštite suvereniteta i integriteta njihovih članica od mogućeg ugrožavanja od članica suprotnog saveza« podjela Sjever–Jug ili korektnije rečeno razvijeni i nerazvijeni mnogo značajnije polje ispoljavanja njihova interesa, a time i vojne moći.⁴

Razvijeni su nerazvijenima nametnuli ekonomski poredak koji rezultira činjenicom da 2/3 čovječanstva raspolaže sa svega 1/5 svjetskog dohotka. Sigurno je da će razvijeni nastojati da sačuvaju ovakav položaj u svjetskoj ekonomiji, a za to će im u nekim slučajevima svakako biti potrebna vojna moć kojom se može nametnuti takav nepravedan poredak.

Velika zavisnost nerazvijenih od razvijenih zemalja, od kojih su većina članice pokreta nesvrstanih, nametnuta ekonomskim mjerama sužava slobodu političkog djelovanja tih zemalja, uslovljava razjedinjavanje pokreta, što ponekad i dovodi i do ratnih sukoba među nesvrstanim zemljama. Ta zavisnost je još jedan od oblika ispoljavanja vojne moći, a ona je uslovljena ostvarivanjem političkih ali i ekonomskih ciljeva.

³ Ilustrativni primjer za ovu tvrdnju je saradnja SSSR-a i SR Njemačke i pored protivljenja SAD, program »Eureka« u Evropi i dr.

⁴ Ovakvu tvrdnju potvrđuju događaji u Indokini, u Africi, na Bliskom istoku, Afganistanu i drugdje.

Na osnovu toga može se zaključiti da u savremenom svijetu na jednoj strani postoje razvijene zemlje koje nastoje: da zadrže postojeće odnose u svjetskom ekonomskom sistemu; da zadrže pravo ispoljavanja političkog, pa i svakog drugog uticaja u zonama od vitalnog interesa za njihov razvoj, i da prošire svoj ideološki uticaj na svakom prostoru planete gdje im se za to ukažu povoljni uslovi. Na drugoj strani postoje nerazvijene zemlje koje nastoje: da promjene postojeće stanje u svjetskim ekonomskim odnosima na taj način da se smanji njihova eksploatacija, koja je rezultat privredne nerazvijenosti i ograničenog kapitala, i da ostvare punu slobodu političkog djelovanja, kako u međunarodnim odnosima tako i na planu razvoja odnosa unutar vlastite zemlje.

Vidljivo je da su navedeni politički i ekonomski ciljevi, razvijenih i nerazvijenih, protivrječni i kao takvi potencijalni izvori ispoljavanja vojne moći. Imajući u vidu takvu prirodu navedenih ciljeva, može se pretpostaviti da bi nju razvijene zemlje koristile za ostvarenje agresivnih ciljeva, a nerazvijene zemlje za ostvarivanje neagresivnih ciljeva. Otuda su u definiciji vojne moći upotrebljeni atributi agresivni i neagresivni ciljevi.

Kvantitet vojne moći nije lako izmjeriti. Taj kvantitet varira zavisno od kriterija vrednovanja te moći ali i od objektivnih faktora, kao što su veličina države (saveza), geostrategijski položaj, stepen razvoja privrede, unutrašnja politika i dr. U savremenom svijetu, razvijenije zemlje kao težišni kriterij uzimaju tehničku opremljenost oružanih snaga. To je razumljivo, ako se ima u vidu da ispoljavanje vojne moći te zemlje vide u kontekstu ostvarivanja agresivnih ciljeva za koje nije moguće angažovati značajnije ljudske potencijale.

Radi povećanja kvantiteta svoje vojne moći, male, nezavisne i većinom nerazvijene zemlje, opredjeljuju se za razvijanje takvih ratnih doktrina koje bi im omogućile da ljudskim faktorom nadomjestite tehničku inferiornost.⁵ Ako se pri tome ima u vidu da je i prostor ispoljavanja njihove vojne moći nacionalni prostor i ciljevi odbrambeni, znači neagresivni, tada takva opredjeljenja dobijaju još više na svom značaju. Tome treba dodati i snažno ispoljavanje mo-

⁵ Jedna od takvih koncepcija je i naša koncepcija opštenarodne odbrane, koja povećanje vojne moći zasniva, prije svega, na angažovanju ljudskih i materijalnih potencijala i izboru samo jednog cilja i to neagresivnog – odbrane nacionalne teritorije, kao preduslova suvereniteta i teritorijalnog integriteta.

ralnog faktora i izraženi patriotizam, što čini da je vojna moć tih zemalja sve bliža njihovim ukupnim odbrambenim potencijalima. Upravo je to jedan od razloga teoretskih napada razvijenih na njihove koncepcije odbrane.

Na osnovu rečenog, može se zaključiti da će vojna moć, u uslovima postojanja protivurječnosti u međunarodnim političkim i ekonomskim odnosima, na jednoj, i nedovoljno prihvaćene neophodnosti uvođenja principa miroљubive koegzistencije u te odnose, na drugoj strani, uvijek nalaziti svoje mjesto i predstavljati potencijalnu opasnost za katastrofu čovječanstva.

ULOGA POMORSKE MOĆI U SAVREMENOM SVIJETU

Radi sagledavanja uloge pomorske moći u savremenom svijetu, a posebno u strukturi savremene vojne moći, potrebno je makar i ukratko, ukazati na faktore koji utiču na potrebu stvaranja i održavanja te moći, kao i obilježja i kvantitet njenog ispoljavanja.

Međunarodni pomorski promet i trgovina vijekovima su bili izvor znatnih prihoda (u nekim periodima i izvor bogatstva i moći) za zemlje, kako velike tako i male, koje su u tom trenutku u tim aktivnostima učestvovala. U savremenim uslovima, kada dolazi do opšte povezanosti svjetske privrede sa sve potpunijim uklapanjem pojedinih nacionalnih privreda u međunarodnu podjelu rada, trgovačka mornarica, a sa njom i cijela pomorska privreda, postaje značajan faktor u privredi, pa time i politici svake zemlje. Trgovačka mornarica u takvim uslovima postaje jedan od faktora privredne nezavisnosti svake pomorske zemlje.⁶ Dakle, značajni faktor koji uslovljava pomorsku moć neke zemlje jeste njen geografski položaj, jer o ovoj moći se može govoriti samo ako se radi o pomorskoj zemlji,⁷ kao i njena vitalna potreba za učešćem u međunarodnoj razmjeni rada i dobara.

⁶ Prema nekim stranim procjenama udio vlastite trgovačke mornarice u prevozu spoljnotrgovinske razmjene neke zemlje mora biti najmanje 50 odsto, ako se žele izbjeći neugodne posljedice eventualnih ucjena i diskriminatorskih postupaka pomorskih prevoznika.

⁷ I pored navedenog treba istaći da neke »kontinentalne« zemlje, kao što je NR Mađarska, i pored toga što nemaju direktan izlaz na more pa zbog toga i nemaju tretman pomorske zemlje, imaju vlastitu trgovačku mornaricu kao izraz potrebe za uključivanjem u međunarodnu podjelu rada i dobara, a time i neku »pomorsku moć«. Iz ovog bi se moglo zaključiti da je potreba za razmjenom mnogo značajnija sa stanovišta polaganja pažnje razvoju vlastite pomorske moći.

Vođenje rata u savremenim uslovima zahtijeva krajnje angažovanje svih materijalnih, prostornih i ljudskih potencijala, a to za pomorske zemlje podrazumijeva i krajnje korištenje svih njenih mogućnosti za vođenje rata na moru. To ukazuje na potrebu svake pomorske zemlje, pa i male, da ima odgovarajuću ratnu mornaricu, ako želi da radi ostvarenja svojih ciljeva, naročito ako su oni agresivni, iskoristi prostor mora, podmorja i priobalja.

Savremeni tehnički i tehnološki razvoj, naročito razvoj raketnog oružja, omogućio je da se poveća pomorska moć i bez znatnijeg povećanja broja ratnih pomorskih jedinica. To je, svakako, doprinijelo da se o pomorskoj moći počne razmišljati na drugačiji način, odnosno i male zemlje sa relativno malim ratnim mornaricama postale su značajan činilac u raspodjeli pomorske moći u svjetskim okvirima.

Jedan od značajnih faktora koji utiče na rast pomorske moći jedne zemlje jeste i njena politika u oblasti privrednog razvoja. Ako je ukupan razvoj privrede usmjeren ka maksimalnom korišćenju pomorskih potencijala i ako se ti potencijali povećavaju, tada će i pomorska moć te zemlje nužno rasti. O tome treba razmišljati i kada je naša zemlja u pitanju.

S obzirom na to da pojam pomorska moć dijelom svog sadržaja, koji se odnosi na mogućnost iskorištavanja mora, podmorja i priobalja u nevojne svrhe, izlazi iz konteksta pojma vojna moć, u ovom radu ćemo analizirati samo onaj dio kojim je ta moć vezana za vojnu moć.

I ovdje, kao i kod vojne moći, moramo poći od ciljeva i njihovog karaktera, koji se tom moći mogu ostvariti. To nameće potrebu diferenciranog sagledavanja pomorske moći velikih sila, koja je težišno usmjerena ka agresivnim ciljevima bez obzira na njihove tvrdnje da ova moć ima odbrambeni karakter, i pomorske moći malih i nezavisnih zemalja koja je, načelno, usmjerena ka neagresivnim ciljevima.

Zbog izrazito manevarskog karaktera snaga koje čine dio strukture pomorske moći i međunarodne regulative o korištenju mora i podmorja, koja je mnogo slobodnija od ograničenja u korišćenju vazdušnog prostora ili kopna, velike sile pomorsku moć u miru vide kao sredstvo pomoću kojeg mogu, gotovo nesmetano, ispoljiti pritisak na udaljene pomorske zemlje, a preko nekih od njih i na nepomor-

ske zemlje.⁸ One ulogu pomorske moći u strukturi vojne moći vide, gotovo isključivo, u angažovanju potencijala svojih ratnih mornarica.

Potencijali ratnih mornarica velikih sila takvih su mogućnosti da mogu, nezavisno od postojeće pomorske infrastrukture, biti prisutne i ispoljiti svoj uticaj u svim interesnim zonama.

Trgovačke mornarice velikih sila, uključujući i njihove ribarske flote, kao elementi strukture pomorske moći, bave se, pored osnovne djelatnosti, i obavještajnim radom što, u krajnjem, rezultira povećanjem vojne moći. Dakle, i to je još jedan vid korištenja pomorske moći kao sredstva ispoljavanja vojne moći u miru.

Posebno značajnu ulogu imala bi pomorska moć u ratnim uslovima. Vidljivo su narasle mogućnosti savremenih pomorskih snaga da djeluju snažno i iznenadno na moru, kopnu i vazdušnom prostoru, kao i činjenica da se sa svojim prvim ešelonima nalaze na moru, gdje plove ili izvode vježbe, najčešće uz teritorijalne vode zemalja na čijem se prostoru očekuje njihovo angažovanje.

Savremena kretanja u međunarodnim odnosima donijela su i jednu novinu u organizovanju snaga za ispoljavanje vojne moći. Ta novina ogleda se u formiranju posebnih intervidovskih snaga za tzv. brze intervencije kojima su vrlo često oslonac pomorske snage, što je takođe u funkciji povećanja uloge pomorske moći u savremenoj vojnoj moći.

Praktično je nemoguće utvrditi koliki su efekti snaga kojima velike sile ispoljavaju svoju vojnu moć korištenjem dela strukture pomorske moći. Već samo prisustvo pomorskih snaga velikih sila na gotovo svim morima predstavlja agresivnu prijetnju koja se u određenim okolnostima može ispoljiti kao intervencija a što pomorskoj moći unutar vojne moći daje sve veći značaj. Na tim zadacima pomorske snage imaju važnu i nužnu ulogu. Međutim, pošto one tu prijetnju ostvaruju zajedno sa drugim vidovima oružanih snaga, nemoguće je odvojiti i posebno vrijednovati doprinos pomorske moći.

Male i nezavisne zemlje ulogu svoje pomorske moći u strukturi vojne moći sagledavaju putem njenog mogućeg

⁸ Ilustrativni primjeri korišćenja vojne moći na političke pritiske je angažovanje pomorskih snaga SAD u vodama Nikaragve, Paname, Libije, Bliskog istoka, Arapskog zaliva itd. i angažovanje pomorskih snaga SSSR-a na gotovo svim morima, a za vojne intervencije angažovanje pomorskih snaga SAD na Granadi i argentinskih i britanskih pomorskih snaga u sukobu oko Malvinskih ostrva. Sve su to primjeri ispoljavanja vojne moći korištenjem pomorske moći kao sredstva.

doprinosa ostvarivanju, načelno, neagresivnih ciljeva odbrane vlastitog suvereniteta. Razvoj i ulogu pomorske moći stavljaju u funkciju realizacije odbrambenih zadataka, a to uslovljava strukturu, način organizovanja snaga i način njenog ispoljavanja.

Za razliku od velikih sila, male i nezavisne zemlje, načelno, nemaju potrebu, a ni materijalno nisu u stanju da značajnije angažuju potencijale pomorske moći. Misli se, prije svega, na pomorske snage i njihovo angažovanje u vojne svrhe u toku mira. To uslovljava postojanje relativno malih specifično strukturiranih mornarica sposobnih da odgovore na zahtjeve odbrane vlastitog mora, podmorja i priobalja i spriječavanje pomorske blokade. No, bez obzira na to što su te mornarice brojčano male, savremeni tehnološki razvoj im je omogućio respektabilnu moć. Pored toga, organizacijski se tako koncipiraju da mogu u datim uslovima obezbijediti visoki stepen integralnosti ukupnih snaga za odbranu na pomorskom vojištu, čime njihova uloga, kao elementa pomorske moći u strukturi vojne moći, dobija na značaju.

Snage obalske odbrane, koje organizuju gotovo sve pomorske zemlje, najčešće imaju zadatak organizovanja protivdesantne odbrane i odbranu operacijske osnovice mornarice, čime se funkcionalno uključuju, zajedno sa ostalim potencijalima pomorske i ostalih grana privrede date zemlje, u strukturu pomorske moći.

Na osnovu rečenog proizlazi da i za male i nezavisne zemlje pomorska moć ima vrlo značajnu ulogu u strukturi savremene vojne moći, ali za razliku od velikih sila ta moć predstavlja sredstvo odvracanja i odbrane od agresivnih namjera bilo kojeg agresora.

NAŠA POMORSKA MOĆ U KONCEPCIJI ODBRANE

U definiciji pomorske moći naglašeno je da ona predstavlja sredstvo korištenja jednog specifičnog prostora za ostvarenje političkih, ekonomskih i vojnih ciljeva. Konceptija opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, čiji je karakter izrazito odbrambeni, opredjeljuje i prirodu navedenih ciljeva iz čega onda proističe mjesto i uloga pomorske moći u strukturi vojne moći. Po svojoj strukturi i obuhvatom njenih elemenata u zemlji pomorske orijentacije

i zavisno od stepena razvijenosti, objektivno postoje uslovi za rast pomorske moći u funkciji sistema odbrane.

Koje su to odrednice koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite čiji je uticaj na pomorsku moć najznačajniji? To je, prije svega, činjenica da snage opštenarodne odbrane čine cjelokupni ljudski, materijalni, duhovni i drugi potencijali našeg društva i da se društvo najefikasnije štiti osloncem na vlastite snage. Ako se, pri tome, ima u vidu i opredjeljenje razvoja socijalističkog samoupravnog društva, zajednice ravnopravnih naroda i narodnosti, miroljubive koegzistencije na međunarodnom planu, tada su jasni izvori pomorske moći naše zemlje.

Dakle, naši politički i ekonomski ciljevi u međunarodnim odnosima jesu razvoj svestranih i ravnopravnih odnosa sa svim zemljama svijeta, što uslovljava razvoj takvih kapaciteta pomorske i drugih grana privrede, koji mogu doprinijeti ostvarivanju tako postavljenih ciljeva.

Kada su u pitanju vojni ciljevi, koji se moraju ostvariti učešćem pomorske moći, u strukturi vojne moći, kao sredstvom, saobrazno koncepciji opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, oni su odbrambenog karaktera, i to u funkciji odvracanja od agresije i njenog slamanja ako bi do agresije došlo. Navedeno opredjeljenje višestruko povećava ukupnu moć odbrane, a time i pomorske moći iz prostog razloga postojanja mogućnosti mobilizacije njenih sveukupnih kapaciteta.

U eventualnoj agresiji na našu zemlju, Jadransko more, sa obalom, otocima, lukama, cjelokupnim privrednim, kulturnim i ljudskim potencijalom predstavlja jedinstveni strateški objekat odbrane. Istovremeno, kao prostor sa svojim prirodnim, vojnogeografskim, političkim, demografskim i ukupnim društvenim potencijalom, ono ima veliki značaj za razvoj i odbranu zemlje u cjelini.

Kakva nam pomorska moć za takav zadatak treba i na kom stepenu njenog razvoja se nalazimo, pitanje je koje se mora stalno postavljati i saobrazno odgovoru tu moć dograđivati.

Posmatrano sa aspekta vojne moći, nama treba takva pomorska moć, koja će do svog punog izražaja doći kada treba braniti zemlju od eventualne agresije ne zanemarujući pri tome i njenu ulogu u razvoju zemlje u mirnodopskim uslovima.

Pomorska privreda sa brodogradnjom, raznovrsnim i višenamjenskim pomorskim službama i ukupnim strukturom Ratne mornarice, organizovanim i funkcionalno razvijenim ostalim djelovima oružanih snaga u vidu integralnih snaga za odbranu pomorskog vojišta, predstavlja ukupni potencijal pomorske moći.

Brodarstvo u okviru pomorske privrede maksimalnim naporima uspijeva odoliti žestokoj konkurenciji svjetskog tržišta u prodaji brodskih kapaciteta u međunarodnoj podjeli rada. Na taj način doprinosi općem jačanju privrednog i pomorskog potencijala, a time i pomorske moći. Obnavljanjem i osavremenjivanjem plovnog sustava, prenoseći zastavu SFRJ na svjetska mora i luke, naše brodarstvo je organizovano i spremno da se uključi u ukupne napore odbrane zemlje. Istovremeno, njegovi kapaciteti su značajni za manevar snagama i rezervama u vlastitom moru i šire.

Brodogradnja, svojom tehnologijom, savremenim kapacitetima, visokostručnim i osposobljenim kadrom svrstava se u sam vrh svjetske brodogradnje, sposobna je za gradnju brodova široke namjene za trgovačku mornaricu i raznovrsne borbene brodove za potrebe Ratne mornarice.

Naša brodogradilišta sa razvijenim naučnim, projektantskim i opitnim ustanovama predstavljaju solidan oslonac za gradnju i razvoj savremenih borbenih brodova neophodnih vojnopomorskim snagama za odbranu teritorijalnog mora, obale i otoka. Razvijena ribarska flota i plovni objekti svestrane kabotaže sa neophodnim doopremanjem za borbena dejstva na moru u ratnim uslovima, ojačavaju borbene sastave Ratne mornarice i obezbjeđuju efikasnu borbenu kontrolu obalnog mora. Ribarski lovni i prerađivački kapaciteti značajno povećavaju izvore ishrane i rezervi i time neposredno doprinose razvoju privrede na obali i otocima i stabilnosti sistema opštenarodne odbrane.

Turistička privreda raspolaže ogromnim smještajnim i odgovarajućim pratećim kapacitetima i infrastrukturom, služi za prihvata i oslonac vojnog sastava i stanovništva, zavisno od potreba i razvoja situacije. Raspolaže u miru plovnim sredstvima, uglavnom turističke namjene, koja mogu u ratu da izvršavaju zadatke u sistemu opštenarodne odbrane. Treba pomenuti i znatan potencijal u više hiljada raznovrsnih plovila u privatnom vlasništvu i u vlasništvu radnih organizacija i njihove široke mogućnosti u funkciji odbrane.

Raznovrsne i specijalizirane pomorske službe: služba spašavanja na moru, pomorska carina i milicija, organizacije za uspostavljanje, obezbjeđenje i razvoj navigacijske i meteorološke službe sa službom osmatranja i obavještavanja, povezane u jedinstven sistem funkcionisanja predstavljaju poseban i stalnodejstvujući elemenat pomorske moći.

Na osnovu rečenog može se zaključiti da za razliku od nekih zemalja, naročito velikih, koje svoju pomorsku moć za ostvarivanje vojnih ciljeva uglavnom baziraju na krupnim borbenim sastavima, pomorska moć naše zemlje po svojoj suštini praktično predstavlja ukupni materijalni, ljudski, duhovni i drugi potencijal usmjeren ka obali, otocima i moru. To je dinamička kategorija čiji se kvalitet i kvantitet mjenja zavisno od potreba i stepena podruštvljavanja funkcije odbrane.

Zaključak

Svi faktori koji su usloveli razvoj savremene vojne i pomorske moći u dogledno vrijeme najvjerovatnije neće biti prevaziđeni. To je dovoljan argument da se potvrdi hipoteza o daljnjem jačanju vojne moći, kao instrumenta za postizanje političkih, ekonomskih i vojnih ciljeva.

Sve veća integracija svijeta, naročito na ekonomskom planu, širi interesne sfere velikih sila i dovodi do njihovog preklapanja. To će, sigurno, usloviti još veće angažovanje pomorskih snaga, kako velikih sila u navodnoj zaštiti svojih interesa, tako i malih zemalja u zaštiti svog suvereniteta (često izborenog uz velike ljudske žrtve i materijalne gubitke), čime pomorska moć u strukturi vojne moći objektivno mora dobijati na značaju.

U neposrednoj budućnosti doći će do mnogih tehnoloških promjena što, međutim, ne znači da će pomorske snage, kao elemenat pomorske moći, izgubiti na svom značaju. Naprotiv, one će vjerovatno i dalje zadržati postojeće karakteristike instrumenta vojne moći. U ograničenim ratovima, vojnim intervencijama, pomorskim blokadama i dr. one će zadržati ulogu i imati funkciju veoma sličnu današnjoj.

Na kraju, može se zaključiti da je uloga pomorske moći u strukturi savremene vojne moći izuzetno značajna i da će se taj značaj u dogledno vrijeme i dalje povećavati.

S U M M A R Y

SEA POWER IN THE MILITARY POWER STRUCTURE

In conditions of existence of contradictions in international political and economic relations, also of efforts being undertaken by great powers for the purpose of maintaining and enlarging their spheres of interest, the military power will always find its place and make a potential threat against the security and very existence of the humanity. These contradictions will certainly result in an even greater engagement of naval forces both of great powers in their alleged protection of their interests and of small countries in their protecting their sovereignty. In all this the sea power must gain in significance within the general framework of the military power structure.

Our political and economic goal in the international relations is the development of all-around and equitable relations with all the countries of the world. From this goal ensues the development of such capacities of the maritime and other branches of economy that could contribute to its attainment. Where the military goals that must be attained by the participation of sea power are concerned their character is, in concordance with the total national defence concept, non-aggressive (defensive), and in function of deterring the aggression or its withstanding.

In its substance, the sea power of our country consists of our overall material, human and other potentials at sea, on the islands and in the littoral zone.

R É S U M É

LA PUISSANCE NAVALE DANS LA STRUCTURE DE LA PUISSANCE MILITAIRE

Dans les conditions des contradictions qui existent dans les relations politiques et économiques internationales et des tentatives des grandes puissances de maintenir et de faire élargir leurs zones d'intérêts, la puissance militaire aura toujours sa place et sera un danger potentiel pour la sécurité et la survie de l'humanité. Certes, ces contradictions entraîneront l'affectation toujours plus grande des forces navales, tant par les grandes puissances dans la soi-disante protection de leurs intérêts, que par les petits pays dans la protection de leur souveraineté, ce qui fait que dans la structure de la puissance militaire, la puissance navale devra objectivement revêtir un intérêt plus grand.

Nos objectifs politiques et économiques en matière de relations internationales consistent à développer d'une façon universelle et sur un pied d'égalité nos relations avec tous les pays du monde. Le développement des capacités du secteur naval et des autres branches de l'économie nationale doit être conçu de sorte à contribuer à la réalisation des objectifs précités. Lorsque il s'agit d'objectifs militaires à réaliser par le recours à la puissance navale, ils doivent être en accord avec la conception de défense populaire généralisée à caractère non agressif (défensif) en fonction de la dissuasion de l'agression et de sa destruction. De par sa nature, la puissance navale de notre pays comprend l'ensemble des potentiels matériels, humains et autres sur mer, dans les îles et dans la zone côtière.

Р Е З Ю М Е

ВОЕННО – МОРСКАЯ МОЩЬ В СТРУКТУРЕ ВОЕННОЙ МОЩИ

В условиях существования противоречий в международных политических и экономических отношениях, а также стремлений великих держав к сохранению и расширению своих сфер интересов, военная мощь всегда будет находить свое место и представлять собой потенциальную угрозу для безопасности и существования человечества. Подобные противоречия наверняка будут причиной увеличения привлечения военно-морских сил, как великих держав, для будто бы защиты своих интересов, так и небольших стран, для защиты своего суверенитета, а этим военно-морская мощь в структуре военной мощи объективно должна повышать свое значение.

Наши политические и экономические цели в международных отношениях – развитие всесторонних и равноправных отношений со всеми странами мира, что обуславливает развитие таких мощностей морской и других отраслей экономики, которые смогут способствовать осуществлению таким образом поставленных целей. Когда речь идет о военных целях, осуществляемых при участии военно-морской мощи, они, в согласии с концепцией всенародной обороны, обладают неагрессивным (ненаступательным) характером, а именно в функции отвращения агрессии и ее сокращения. По своему существу военно-морская мощь нашей страны представляет собой совокупные материальные, людские и другие потенциалы на море, островах и побережье.